

ΜΕΛΙΤΩΝΟΣ ΠΕΡΙ ΠΑΣΧΑ

Ἡ μὲν γραφή τῆς Ἑβραϊκῆς ἐξόδου ἀνέγνωσται, καὶ τὰ ῥήματα τοῦ μυστηρίου διασεσάφηται· πῶς τὸ πρόβατον θύεται καὶ πῶς ὁ λαὸς σώζεται. Τοῖνυν ζύνετε, ὧ ἀγαπητοί· οὕτως ἐστὶν καινὸν καὶ παλαιόν, αἴδιον καὶ πρόσκαιρον, φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, θνητὸν καὶ ἀθάνατον τὸ τοῦ πάσχα μυστήριον· παλαιὸν μὲν κατὰ τὸν νόμον, καινὸν δὲ κατὰ τὸν λόγον, πρόσκαιρον διὰ τὸν τύπον, αἴδιον διὰ τὴν χάριν, φθαρτὸν διὰ τὴν τοῦ προβάτου σφαγὴν, ἄφθαρτον διὰ τὴν τοῦ κυρίου ζωὴν, θνητὸν διὰ τὴν ἐν τῇ γῆ ταφήν, ἀθάνατον διὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν· παλαιὸς μὲν ὁ νόμος, καινὸς δὲ ὁ λόγος, πρόσκαιρος ὁ τύπος, αἴδιος ἡ χάρις, φθαρτὸν τὸ πρόβατον, ἄφθαρτος ὁ κύριος, σφαγεὶς ὡς ἀμνός, ἀναστὰς ὡς θεός. Καὶ γὰρ «ὡς πρόβατον εἰς σφαγὴν ἤχθη», ἀλλ' οὐδὲ πρόβατον ἦν· καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος, ἀλλ' οὐδὲ ἀμνὸς ἦν· ὁ μὲν γὰρ τύπος ἐγένετο, ἡ δὲ ἀλήθεια ἠύρισκετο.

Ἄντι γὰρ τοῦ ἀμνοῦ θεὸς ἐγένετο καὶ ἀντι τοῦ προβάτου ἄνθρωπος, ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ Χριστός, ὃς κεχώρηκεν τὰ πάντα. Ἡ γοῦν τοῦ προβάτου σφαγὴ καὶ ἡ τοῦ πάσχα πομπὴ καὶ ἡ τοῦ νόμου γραφή εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν κεχώρηκεν, δι' ὃν τὰ πάντα ἐν τῷ πρεσβυτέρῳ νόμῳ ἐγένετο, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ νέῳ λόγῳ. Καὶ γὰρ ὁ νόμος λόγος ἐγένετο καὶ ὁ παλαιὸς καινός, Φουνεξεληθὼν ἐκ Σιών καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ ἐντολὴ χάρις, καὶ ὁ τύπος ἀλήθεια, καὶ ὁ ἀμνὸς υἱός, καὶ τὸ πρόβατον ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἄνθρωπος θεός. Ὡς γὰρ υἱὸς τεχθεὶς, καὶ ὡς ἀμνὸς ἀχθεὶς, καὶ ὡς πρόβατον σφαγεὶς, καὶ ὡς ἄνθρωπος ταφεὶς, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν ὡς θεός, φύσει θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος. Ὅς ἐστὶν τὰ πάντα· καθ' ὃ κρίνει νόμος, καθ' ὃ διδάσκει λόγος, καθ' ὃ σώζει χάρις, καθ' ὃ γεννᾷ πατήρ, καθ' ὃ γεννᾶται υἱός, καθ' ὃ πάσχει πρόβατον, καθ' ὃ θάπτεται ἄνθρωπος, καθ' ὃ ἀνίσταται θεός. Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, «ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.» Τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ πάσχα μυστήριον, καθὼς ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὡς μικρῶ πρόσθεν ἀνέγνωσται.

Διηγῆσομαι δὲ τὰ ῥήματα τῆς γραφῆς, πῶς ὁ θεὸς ἐντέλλεται Μωυσεῖ ἐν Αἰγύπτῳ, ὁπότεν βούλεται τὸν μὲν Φαραῶ δῆσαι ὑπὸ μάστιγα, τὸν δὲ Ἰσραὴλ λῦσαι ἀπὸ μάστιγος διὰ χειρὸς Μωυσέως. «Ἴδου γὰρ, φησὶν, λήμψη ἄσπιλον ἀμνὸν καὶ ἄμωμον, καὶ ἐσπέρας σφάζεις αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ νύκτωρ ἔδεσθε αὐτὸν μετὰ σπουδῆς, καὶ ὁστοῦν οὐ συντρίψετε αὐτοῦ. Οὕτως, φησὶν, ποιήσεις· ἐν μιᾷ νυκτὶ ἔδεσθε αὐτὸν κατὰ πατριὰς καὶ δήμους, περιεζωσμένοι τὰς ὀσφύας ὑμῶν καὶ αἱ ῥάβδοι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. Ἔστιν γὰρ τοῦτο πάσχα κυρίου, μνημόσυνον αἰώνιον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. Λαβόντες δὲ τὸ τοῦ προβάτου αἷμα χρίσατε τὰ πρόθυρα τῶν οἰκιῶν ὑμῶν τιθέντες ἐπὶ τοὺς σταθμοὺς τῆς εἰσόδου τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος εἰς δυσωπίαν τοῦ ἀγγέλου. Ἴδου γὰρ, πατάξω Αἴγυπτον καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀτεκνωθήσεται ἀπὸ κτήνους ἕως ἀνθρώπου.» Τότε Μωυσῆς σφάζας τὸ πρόβατον καὶ νύκτωρ διατελέσας τὸ μυστήριον μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐσφράγισεν τὰς τῶν οἰκιῶν θύρας εἰς φρουρὰν τοῦ λαοῦ καὶ εἰς δυσωπίαν τοῦ ἀγγέλου. Ὅποτε δὲ τὸ πρόβατον σφάζεται καὶ τὸ πάσχα βιβρώσκεται καὶ τὸ μυστήριον τελεῖται καὶ ὁ λαὸς εὐφραίνεται καὶ ὁ Ἰσραὴλ σφραγίζεται, τότε ἀφίκεται ὁ ἄγγελος πατάσσειν Αἴγυπτον. Τὴν ἀμύητον τοῦ μυστηρίου, τὴν ἄμοιρον τοῦ πάσχα, τὴν ἀσφράγιστον τοῦ αἵματος, τὴν ἀφρούρητον τοῦ πνεύματος, τὴν ἔχθραν, τὴν ἄπιστον ἐν μιᾷ νυκτὶ πατάξας ἠτέκνωσεν. Περιελθὼν γὰρ τὸν Ἰσραὴλ ὁ ἄγγελος καὶ ἰδὼν ἐσφραγισμένον τῷ τοῦ προβάτου αἵματι, ἦλθεν ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ τὸν σκληροτράχηλον Φαραῶ διὰ πένθους ἐδάμασεν, ἐνδύσας αὐτὸν οὐ στόλην φαιὰν οὐδὲ πέπλον περιεσχισμένον,

ἀλλ' ὄλην Αἴγυπτον περιεσχισμένην, πενθοῦσαν ἐπὶ τοῖς πρωτοτόκοις αὐτῆς. Ὅλη γὰρ Αἴγυπτος, γεννηθεῖσα ἐν πόνοις καὶ πληγαῖς, ἐν δάκρυσιν καὶ κοπετοῖς, ἀφίκετο πρὸς Φαραὼ ὄλην πενθήρης, οὐ μόνον τῷ σχήματι, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ, περιεσχισμένη οὐ μόνον τὰς στόλας τῆς περιβολῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαστοὺς τῆς τρυφῆς. Ἦν δὲ καινὸν θέαμα ἰδεῖν, ἔνθα κοπτομένους, ἔνθα κωκύνοντας, καὶ μέσον Φαραὼ πενήρη, ἐπὶ σάκκῳ καὶ σποδῶ καθήμενον, περιβεβλημένον τὸ ψηλαφητὸν σκότος ὡς ἰμάτιον πενθικόν, περιεζωσμένον ὄλην Αἴγυπτον ὡς κιθῶνα πένθους. Ἦν γὰρ περικειμένη Αἴγυπτος τὸν Φαραὼ ὡς περιβολὴν κωκυτοῦ. Τοιοῦτος ὑφάνθη κιθῶν τῷ τυραννικῷ σώματι, τοιαύτην ἐνέδυσεν στολὴν τὸν σκληρὸν Φαραὼ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος· πένθος πικρὸν καὶ σκότος ψηλαφητὸν καὶ ἀτεκνίαν. Καὶ ἦν ἐπὶ τῶν πρωτοτόκων αὐτῆς· ἦν γὰρ ταχινὸς καὶ ἀκόρεστος ὁ τῶν πρωτοτόκων θάνατος.

Ἦν δὲ καινὸν τρόπαιον ἰδεῖν ἐπὶ τῶν πιπτόντων νεκρῶν ἐν μιᾷ ῥοπῇ. Καὶ ἐγένετο τοῦ θανάτου τροφή ἢ τῶν κειμένων τροπή. Καινήν δὲ συμφορὰν, ἐὰν ἀκούσητε, θαυμάσετε. Τάδε γὰρ περιέσχεν τοὺς Αἰγυπτίους, νύξ μακρὰ καὶ σκότος ψηλαφητὸν καὶ θάνατος ψηλαφῶν καὶ ἄγγελος ἐκθλίβων καὶ ἄδης καταπίνων τοὺς πρωτοτόκους αὐτῶν. Τὸ δὲ καινότερον καὶ φοβερώτερον ἀκοῦσαι ἔχετε. Ἐν τῷ ψηλαφητῷ σκότει ὁ ἀψηλάφητος θάνατος ἐκρύβεται, καὶ τὸ μὲν σκότος ἐψηλάφων οἱ δυστυχεῖς Αἰγύπτιοι, ὁ δὲ θάνατος ἐξεραυνῶν ἐψηλάφα τοὺς πρωτοτόκους τῶν Αἰγυπτίων τοῦ ἀγγέλου κελεύοντος. Εἴ τις οὖν ἐψηλάφα τὸ σκότος, ὑπὲρ τοῦ θανάτου ἐξήγετο. Εἴ τις πρωτότοκος χειρὶ σκοτεινὸν σῶμα ἐναγκαλισάμενος, τῇ ψυχῇ ἐκδειματωθεὶς οἰκτρὸν καὶ φοβερὸν ἀνεβόησεν· «Τίνα κρατεῖ ἢ δεξιὰ μου; Τίνα τρέμει ἢ ψυχὴ μου; Τίς μοι σκοτεινὸς περικείται ὄλω τῷ σώματι; Εἰ μὲν πατήρ, βοήθησον, εἰ δὲ μήτηρ, συμπάθησον, εἰ δὲ ἀδελφός, προσλάλησον, εἰ δὲ φίλος, εὐστάθησον, εἰ δὲ ἐχθρός, ἀπαλλάγηθι, ὅτι πρωτότοκος ἐγώ.» Πρὸ δὲ τοῦ σιωπῆσαι τὸν πρωτότοκον, ἢ μακρὰ σιωπὴ κατέσχεν αὐτὸν προσειποῦσα· «Πρωτότοκος ἐμὸς εἶ· ἐγὼ σοι πέπρωμαι ἢ τοῦ θανάτου σιωπή.» Ἐτερος δὲ τις πρωτότοκος, νοήσας τὴν τῶν πρωτοτόκων ἄλωσιν, ἑαυτὸν ἀπρηνεῖτο, ἵνα μὴ θάνῃ πικρῶς· «Οὐκ εἰμι πρωτότοκος, τρίτῳ γεγέννημαι καρπῷ.» Ὁ δὲ ψευσθῆναι μὴ δυνάμενος τοῦ πρωτοτόκου προσήπτετο· πρηνῆς δὲ ἔπιπτε σιγῶν. Ὑπὸ δὲ μιᾶν ῥοπὴν ὁ πρωτότοκος καρπὸς τῶν Αἰγυπτίων ἀπώλετο. Ὁ πρωτόσπορος, ὁ πρωτότοκος, ὁ ποθητός, ὁ περιψηκτός ἐδαφίσθη χαμαί, οὐχ ὁ τῶν ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων. Μύκημα δὲ ἐν τοῖς πεδίοις τῆς γῆς ἠκούετο ἀποδυρομένων κτηνῶν ἐπὶ τῶν τροφίμων αὐτῶν· καὶ γὰρ δάμαλις ὑπόμοσχος καὶ ἵππος ὑπόπωλος καὶ τὰ λοιπὰ κτήνη λοχευόμενα καὶ σπαργῶντα πικρὸν καὶ ἐλεεινὸν ἀπωδύροντο ἐπὶ τῶν πρωτοτόκων καρπῶν. Οἰμωγὴ δὲ καὶ κοπετὸς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀπωλείᾳ ἐγένετο, ἐπὶ τῇ τῶν πρωτοτόκων νεκρῶν. Ὅλη γὰρ ἐπώζεσεν Αἴγυπτος ἀπὸ τῶν ἀτάφων σωμάτων. Ἦν δὲ θεάσασθαι φοβερὸν θέαμα, τῶν Αἰγυπτίων μητέρας λυσικόμους, πατέρας λυσίφρονας, δεινὸν ἀνακωκύνοντας τῇ Αἰγυπτιακῇ φωνῇ· «Δυστυχεῖς ἠτεκνώμεθα ὑπὸ μιᾶν ῥοπὴν ἀπὸ τοῦ πρωτοτόκου καρποῦ.» Ἦσαν δὲ ἐπὶ μαστῶν κοπτόμενοι, χερσὶν τύπτοντες κροτήματα ἐπὶ τῆς τῶν νεκρῶν ὀρχήσεως. Τοιαύτη συμφορὰ περιέσχεν Αἴγυπτον, ἄφρων δὲ ἠτέκνωσεν αὐτήν. Ἦν δὲ ὁ Ἰσραὴλ φρουρούμενος ὑπὸ τῆς τοῦ προβάτου σφαγῆς, καὶ γε συνεφωτίζετο ὑπὸ τοῦ χυθέντος αἵματος, καὶ τεῖχος ἠύρισκετο τοῦ λαοῦ ὁ τοῦ προβάτου θάνατος. Ὡ μυστηρίου καινοῦ καὶ ἀνεκδιηγήτου· ἢ τοῦ προβάτου σφαγὴ ἠύρισκετο τοῦ Ἰσραὴλ σωτηρία, καὶ ὁ τοῦ προβάτου θάνατος ζωὴ τοῦ λαοῦ ἐγένετο, καὶ τὸ αἷμα ἐδυσώπησεν τὸν ἄγγελον. Λέγε μοι, ὦ ἄγγελε, τί ἐδυσωπήθης, τὴν τοῦ προβάτου σφαγὴν ἢ τὴν τοῦ κυρίου ζωὴν, τὸν τοῦ προβάτου θάνατον ἢ τὸν τοῦ κυρίου τύπον, τὸ τοῦ προβάτου αἷμα ἢ τὸ τοῦ κυρίου πνεῦμα; Δῆλος εἶ δυσωπηθεὶς εἰδὼν τὸ τοῦ κυρίου μυστήριον ἐν τῷ προβάτῳ γινόμενον, τὴν τοῦ κυρίου ζωὴν ἐν τῇ τοῦ

προβάτου σφαγῆ, τὸν τοῦ κυρίου τύπον ἐν τῷ τοῦ προβάτου θανάτῳ. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐπάταξας τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ μόνην Αἴγυπτον ἠτέκνωσας.

Τί τοῦτο τὸ καινὸν μυστήριον, Αἴγυπτον μὲν παταχθῆναι εἰς ἀπώλειαν, τὸν δὲ Ἰσραήλ φυλαχθῆναι εἰς σωτηρίαν; Ἀκούσατε τὴν δύναμιν τοῦ μυστηρίου. Οὐδὲν ἔστιν, ἀγαπητοί, τὸ λεγόμενον καὶ γινόμενον δίχα παραβολῆς καὶ προκεντήματος. Πάντα ὅσα ἐὰν γίνεταί καὶ λέγεται, παραβολῆς τυγχάνει τὸ μὲν λεγόμενον παραβολῆς, τὸ δὲ γινόμενον προτυπώσεως ἵνα ὡς ἂν τὸ γινόμενον διὰ τῆς προτυπώσεως δείκνυται, οὕτως καὶ τὸ λεγόμενον διὰ τῆς παραβολῆς φωτισθῆ. Εἰ μὴ ἐπὶ προκατασκευῆς ἔργον οὐκ ἀνίσταται. Ἡ οὐ τὸ μέλλον διὰ τῆς τυπικῆς εἰκόνας ὁρᾶται; Διὰ τοῦτο δὴ τοῦ μέλλοντος γίνεται προκέντημα ἢ ἐκ κηροῦ ἢ ἐκ πηλοῦ ἢ ἐκ ξύλου, ἵνα τὸ μέλλον ἀνίστασθαι ὑψηλότερον ἐν μεγέθει καὶ ἰσχυρότερον ἐν δυνάμει καὶ καλὸν ἐν σχήματι καὶ πλούσιον ἐν τῇ κατασκευῇ διὰ μικροῦ καὶ φθαρτοῦ προκεντήματος ὁραθῆ. Ὅποτε δὲ ἀναστῆ πρὸς ὃ ὁ τύπος, τό ποτε τοῦ μέλλοντος τὴν εἰκόνα φέρον, τοῦτ' ὡς ἄχρηστον γινόμενον λύεται, παραχωρῆσαν τῷ φύσει ἀληθεῖ τὴν περὶ αὐτοῦ εἰκόνα. Γίνεται δὲ τό ποτε τίμιον ἄτιμον, τοῦ φύσει τιμίου φανερωθέντος. Ἐκάστῳ γὰρ ἴδιος καιρός· τοῦ τύπου ἴδιος χρόνος, τῆς ὕλης ἴδιος χρόνος. Τῆς ἀληθείας ποιεῖς τὸν τύπον. Τοῦτον ποθεῖς ὅτι τοῦ μέλλοντος ἐν αὐτῷ τὴν εἰκόνα βλέπεις. Προσκομίζεις τὴν ὕλην τῷ τύπῳ. Τοῦτον ποθεῖς διὰ τὸ μέλλον ἐν αὐτῷ ἀνίστασθαι. Ἀπαρτίζεις τὸ ἔργον, τοῦτο μόνον ποθεῖς, τοῦτο μόνον φιλεῖς, ἐν αὐτῷ μόνῳ τὸν τύπον καὶ τὴν ὕλην καὶ τὴν ἀλήθειαν βλέπων. Ὡς γοῦν ἐν τοῖς φθαρτοῖς παραδείγμασιν, οὕτως δὴ καὶ ἐν τοῖς ἀφθάρτοις· ὡς ἐν τοῖς ἐπιγείοις, οὕτως δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ κυρίου σωτηρία καὶ ἀλήθεια ἐν τῷ λαῷ προετυπώθη, καὶ τὰ τοῦ εὐαγγελίου δόγματα ὑπὸ τοῦ νόμου προεκηρύχθη. Ἐγένετο οὖν ὁ λαὸς τύπος προκεντήματος καὶ ὁ νόμος γραφὴ παραβολῆς, τὸ δὲ εὐαγγέλιον διήγημα νόμου καὶ πλήρωμα, ἡ δὲ ἐκκλησία ἀποδοχεῖον τῆς ἀληθείας. Ἦν οὖν ὁ τύπος τίμιος πρὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἡ παραβολὴ θαυμαστὴ πρὸ τῆς ἔρμενεας.

Τοῦτ' ἔστιν, ὁ λαὸς ἦν τίμιος πρὸ τοῦ τὴν ἐκκλησίαν ἀνασταθῆναι, καὶ ὁ νόμος θαυμαστὸς πρὸ τοῦ τοῦ εὐαγγελίου φωτισθῆναι. Ὅποτε δὲ ἡ ἐκκλησία ἀνέστη καὶ τὸ εὐαγγέλιον προέστη, ὁ τύπος ἐκενώθη παραδοὺς τῇ ἀληθείᾳ τὴν δύναμιν, καὶ ὁ νόμος ἐπληρώθη παραδοὺς τῷ εὐαγγελίῳ τὴν δύναμιν. Ὅν τρόπον κενοῦται ὁ τύπος τῷ φύσει ἀληθεῖ τὴν εἰκόνα παραδοὺς, καὶ ἡ παραβολὴ κενοῦται διὰ τῆς ἔρμενεας φωτισθεῖσα, οὕτως δὴ καὶ ὁ νόμος ἐπληρώθη τοῦ εὐαγγελίου φωτισθέντος, καὶ ὁ λαὸς ἐκενώθη τῆς ἐκκλησίας ἀνασταθείσης, καὶ ὁ τύπος ἐλύθη τοῦ κυρίου φανερωθέντος, καὶ σήμερον γέγονεν τά ποτε τίμια ἄτιμα τῶν φύσει τιμίων φανερωθέντων. Ἦν γὰρ ποτε τίμιος ἡ τοῦ προβάτου σφαγῆ, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὴν τοῦ κυρίου ζωὴν· τίμιος ὁ τοῦ προβάτου θάνατος, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὴν τοῦ κυρίου σωτηρίαν· τίμιον τὸ τοῦ προβάτου αἷμα, νῦν δὲ ἄτιμον διὰ τὸ τοῦ κυρίου πνεῦμα· τίμιος ὁ ἄφωνος ἀμνός, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὸν ἄμωμον υἱόν· τίμιος ὁ κάτω ναός, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὸν ἄνω Χριστόν· τίμιος ἡ κάτω Ἱερουσαλήμ, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· τίμιος ἡ στενὴ κληρονομία, νῦν δὲ ἄτιμος διὰ τὴν πλατεῖαν χάριν. Οὐ γὰρ ἐφ' ἐνὶ τόπῳ οὐδὲ ἐν βραχεῖ σχοινίσματι ἡ τοῦ θεοῦ δόξα καθίδρυται, ἀλλ' ἐπὶ πάντα τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐκκέχυται ἡ χάρις αὐτοῦ καὶ ἐνταῦθα κατεσκήνωκεν ὁ παντοκράτωρ θεός· διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Τὸ μὲν οὖν διήγημα τοῦ τύπου καὶ τῆς ἀνταποδόσεως ἀκηκόατε· ἀκούσατε καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ μυστηρίου. Τί ἔστιν τὸ πάσχα; Ἀπὸ γὰρ τοῦ συμβεβηκότος τὸ ὄνομα κέκληται· ἀπὸ τοῦ παθεῖν τὸ πάσχειν.

Μάθετε οὖν τίς ὁ πάσχων καὶ τίς ὁ τῷ πάσχοντι συμπαθῶν, καὶ διὰ τι πάρεστιν ὁ κύριος ἐπὶ τὴν γῆν, ἵνα τὸν πάσχοντα ἀμφιασάμενος ἀρπάσῃ εἰς τὰ

ὕψηλά τῶν οὐρανῶν. «Ὁ θεὸς ἐν ἀρχῇ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς διὰ τοῦ λόγου ἀνεπλάσματο ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶδει ἀναπνοὴν μετέδωκεν. Τοῦτον δὲ ἔθετο εἰς τὸν παράδεισον κατὰ ἀνατολῆς ἐν Ἔδεμ ἐκεῖ τρυφᾶν. Τάδε αὐτῷ νομοθετήσας διὰ τῆς ἐντολῆς· «Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγετε, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε, ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.» Ὁ δὲ ἄνθρωπος φύσει δεκτικὸς ὦν ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ, ὡσεὶ βῶλος γῆς ἐκατέρωθεν σπερμάτων, ἐδέξατο τὸν ἐχθρὸν καὶ λίχνον σύμβουλον, καὶ προσαψάμενος τοῦ ξύλου παρέβη τὴν ἐντολὴν καὶ παρήκουσεν τοῦ θεοῦ. Ἐξεβλήθη οὖν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ὡς εἰς δεσμοτήριον καταδίκων. Τούτου δὲ πολυχόου καὶ πολυχρονίου γενομένου, διὰ τῆς τοῦ ξύλου γεύσεως καὶ εἰς γῆν χωρήσαντος, κατελείφθη ὑπ' αὐτοῦ κληρονομία τοῖς τέκνοις αὐτοῦ. Κατέλιπεν γὰρ τοῖς τέκνοις κληρονομίαν οὐχ ἀγνεῖαν ἀλλὰ πορνεῖαν, οὐκ ἀφθαρσίαν ἀλλὰ φθοράν, οὐ τιμὴν ἀλλὰ ἀτιμίαν, οὐκ ἐλευθερίαν ἀλλὰ δουλείαν, οὐ βασιλείαν ἀλλὰ τυραννίδα, οὐ ζωὴν ἀλλὰ θάνατον, οὐ σωτηρίαν ἀλλὰ ἀπώλειαν. Καινὴ δὲ καὶ φοβερὰ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ἐγένετο ἀπώλεια. Τάδε γὰρ συνέβαινε αὐτοῖς· ἀνηρπάζοντο ὑπὸ τῆς τυραννικῆς ἀμαρτίας καὶ ἤγοντο εἰς τοὺς χώρους τῶν ἐπιθυμιῶν ἐν οἷς περιηγτοῦντο ὑπὸ τῶν ἀκορέστων ἡδονῶν ὑπὸ μοιχείας, ὑπὸ πορνείας, ὑπὸ ἀσελγείας, ὑπὸ ἐπιθυμίας, ὑπὸ φιλαργυρίας, ὑπὸ φόνων, ὑπὸ αἱμάτων, ὑπὸ τυραννίδος πονηρίας, ὑπὸ τυραννίδος παρανόμου. Καὶ γὰρ πατὴρ ἐπὶ υἱὸν ξίφος ἐπηνέγκατο, καὶ υἱὸς πατρὶ χεῖρας προσήνεγκεν, καὶ μαστοὺς τιθηνοὺς ἀσεβῆς ἐτύπτησεν, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἀπέκτεινεν, καὶ ξένος ξένον ἠδίκησεν, καὶ φίλος φίλον ἐφόνευσεν, καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπον ἀπέσφαξεν τυραννικῇ δεξιᾷ. Πάντες οὖν οἱ μὲν ἀνθρωποκτόνοι, οἱ δὲ ἀδελφοκτόνοι, οἱ δὲ πατροκτόνοι, οἱ δὲ τεκνοκτόνοι ἐπὶ τῆς γῆς ἐγενήθησαν. Τὸ δὲ φοβερώτερον καὶ καινότερον ἠύρισκετο. Μήτηρ τις ἤπτετο σαρκῶν ὧν ἐγέννησεν, προσήπτετο ὧν ἐξέθρεψεν μαστοῖς, καὶ τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας εἰς κοιλίαν κατώρυσσεν, καὶ φοβερὸς τάφος ἐγένετο ἡ δυστυχὴς μήτηρ, ὃ ἐκύησεν καταπιοῦσα τέκνον. Οὐκ ἐτι προσλαλῶ. Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα ξένα καὶ φοβερώτερα καὶ ἀσελγέστερα ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἠύρισκετο. Πατὴρ ἐπὶ παιδὸς κοιτὴν, καὶ υἱὸς ἐπὶ μητρὸς, καὶ ἀδελφὸς ἐπὶ ἀδελφῆς, καὶ ἄρρην ἐπὶ ἄρρενος, καὶ «ἐκάτερος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον ἐχρεμέτιζον».

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ ἀμαρτία ἠύφραίνετο. Ἡ τοῦ θανάτου συνεργὸς ὑπάρχουσα προωδοιπῶρει εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καὶ ἠτοίμαζεν αὐτῷ τροφὰς τὰ τῶν νεκρῶν σώματα. Εἰς πᾶσαν δὲ ψυχὴν ἐτίθει ἡ ἀμαρτία ἴχνος, καὶ εἰς οὓς ἂν ἔθηκεν, τούτους ἔδει τελευτᾶν. Πᾶσα οὖν σὰρξ ὑπὸ ἀμαρτίαν ἐπιπτεν καὶ πᾶν σῶμα ὑπὸ θάνατον, καὶ πᾶσα ψυχὴ ἐκ τοῦ σαρκίνου οἴκου ἐξηλαύνετο, καὶ τὸ λημφθὲν ἐκ γῆς εἰς γῆν ἀνελύετο, καὶ τὸ δωρηθὲν ἐκ θεοῦ εἰς τὸν ἄδην κατεκλείετο, καὶ λύσις ἐγένετο τῆς καλῆς ἀρμογῆς, καὶ διεχωρίζετο τὸ καλὸν σῶμα. Ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ θανάτου μεριζόμενος. Καινὴ γὰρ συμφορὰ καὶ ἄλωσις περιεῖχεν αὐτόν. Εἴλκετο αἰχμάλωτος ὑπὸ τὰς τοῦ θανάτου σκιάς, ἔκειτο δὲ ἔρημος ἡ τοῦ πατρὸς εἰκὼν. Διὰ ταύτην γοῦν τὴν αἰτίαν τὸ τοῦ πάσχα μυστήριον τετέλεσται ἐν τῷ τοῦ κυρίου σώματι. Πρότερον δὲ ὁ κύριος προωκονόμησεν τὰ ἑαυτοῦ πάθη ἐν πατριάρχαις καὶ ἐν προφήταις καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ, διὰ τε νόμου καὶ προφητῶν ἐπισφραγισάμενος. Τὸ γὰρ μέλλον καινῶς καὶ μεγάλως ἔσεσθαι, τοῦτο ἐκ μακροῦ προοικονομεῖται, ἵν' ὁπότεν γένηται, πίστεως τύχη, ἐκ μακροῦ προτυπωθῆν. Οὕτω δὴ καὶ τὸ τοῦ κυρίου μυστήριον, ἐκ μακροῦ προτυπωθῆν, ὄραθὲν δὲ σήμερον, πίστεως τυγχάνει τετελεσμένον, καίτοι ὡς καινὸν τοῖς ἀνθρώποις νομιζόμενον. Ἔστιν γὰρ πάλαιον καὶ καινὸν τὸ τοῦ κυρίου μυστήριον, πάλαιον μὲν κατὰ τὸν τυπὸν, καινὸν δὲ κατὰ τὴν χάριν. Ἄλλ' ἐὰν ἀποβλέψῃς εἰς τὸν τύπον τοῦτον, ὄψη τὸ

ἀληθές διὰ τῆς ἐκβάσεως. Τοιγαροῦν εἰ βούλει τὸ τοῦ κυρίου μυστήριον ιδέσθαι, ἀπόβλεψον δὴ εἰς τὸν Ἀβὲλ τὸν ὁμοίως φονευόμενον, εἰς τὸν Ἰσακ τὸν ὁμοίως συμποδιζόμενον, εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν ὁμοίως πιπρασκόμενον, εἰς τὸν Μωυσέα τὸν ὁμοίως ἐκτιθέμενον, εἰς τὸν Δαυὶδ τὸν ὁμοίως διωκόμενον, εἰς τοὺς προφῆτας τοὺς ὁμοίως διὰ τὸν Χριστὸν πάσχοντας. Ἀπόβλεψον δὲ καὶ εἰς τὸ ἐν γῆ Αἰγύπτου πρόβατον σφαζόμενον, τὸν πατάξαντα Αἴγυπτον καὶ σώσαντα τὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ αἵματος. Ἔστιν δὲ καὶ διὰ προφητικῆς φωνῆς τὸ τοῦ κυρίου μυστήριον κηρυσσόμενον. Φησὶν γὰρ Μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν· «Καὶ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐπὶ τὴν ζωὴν ὑμῶν.» Ὁ δὲ Δαυὶδ εἶπεν· «Ἴνα τί ἐφρῦαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.» Ὁ δὲ Ἱερεμίας· «Ἐγὼ ὡς ἄρνιον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι. Ἐλογίσαντο ἐπ' ἐμὲ κακὰ εἰπόντες· Δεῦτε, ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἐκ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῆ.» Ὁ δὲ Ἡσαίας· «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἄμνός ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτόν, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;»

Πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα ὑπὸ πολλῶν προφητῶν ἐκηρύχθη εἰς τὸ τοῦ πάσχα μυστήριον, ὃ ἐστὶν Χριστός, «ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν». Οὗτος, ἀφικόμενος ἐξ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν διὰ τὸν πάσχοντα, αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον ἐνδυσάμενος διὰ παρθένου μήτρας καὶ προελθὼν ἄνθρωπος, ἀπεδέξατο τὰ τοῦ πάσχοντος πάθη διὰ τοῦ παθεῖν δυναμένου σώματος καὶ κατέλυσε τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, τῷ δὲ θανεῖν μὴ δυναμένῳ πνεύματι ἀπέκτεινε τὸν ἀνθρωποκτόνον θάνατον. Οὗτος γὰρ ὡς ἄμνός ἀχθεὶς καὶ ὡς πρόβατον σφαγεὶς, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ κόσμου λατρείας ὡς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλυσε ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου δουλείας ὡς ἐκ χειρὸς Φαραῶ, καὶ ἐσφράγισεν ἡμῶν τὰς ψυχὰς τῷ ἰδίῳ πνεύματι καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος τῷ ἰδίῳ αἵματι. Οὗτός ἐστιν ὁ τὸν θάνατον ἐνδύσας αἰσχύνῃν, καὶ τὸν διάβολον στήσας πενθήρη ὡς Μωυσῆς τὸν Φαραῶ. Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ἀνομίαν πατάξας καὶ τὴν ἀδικίαν ἀτεκνώσας ὡς Μωυσῆς Αἴγυπτον. Οὗτός ἐστιν ὁ ῥυσάμενος ἡμᾶς ἐκ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν, ἐκ σκότους εἰς φῶς, ἐκ θανάτου εἰς ζωὴν, ἐκ τυραννίδος εἰς βασιλείαν αἰώνιαν [καὶ ποιήσας ἡμᾶς ἱεράτευμα καινὸν καὶ λαὸν περιούσιον αἰώνιον.] Οὗτός ἐστιν τὸ πάσχα τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐν πολλοῖς πολλὰ ὑπομείνας. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐν τῷ Ἀβὲλ φονευθεὶς, ἐν δὲ τῷ Ἰσακ δεθεὶς, ἐν δὲ τῷ Ἰακῶβ ξενιτεύσας, ἐν δὲ τῷ Ἰωσήφ πραθεὶς, ἐν δὲ τῷ Μωυσῆ ἐκτεθεὶς, ἐν δὲ τῷ ἄμνῳ σφαγεὶς, ἐν δὲ τῷ Δαυὶδ διωχθεὶς, ἐν δὲ τοῖς προφήταις ἀτιμασθεὶς. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐν παρθένῳ σαρκωθεὶς, ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμασθεὶς, ὁ εἰς γῆν ταφεὶς, ὁ ἐκ νεκρῶν ἀνασταθεὶς, ὁ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν ἀναλημφθεὶς. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄμνός ὁ ἄφωνος. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄμνός φονευόμενος. Οὗτός ἐστιν ὁ τεχθεὶς ἐκ Μαρίας τῆς καλῆς ἀμνάδος. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐξ ἀγέλης λημφθεὶς καὶ εἰς σφαγὴν συρεὶς καὶ ἐσπέρας θυθεὶς καὶ νύκτωρ ταφεὶς, ὁ ἐπὶ ξύλου μὴ συντριβεὶς, εἰς γῆν μὴ λυθεὶς, ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς καὶ ἀναστήσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς κάτω ταφῆς. Οὗτος πεφόνευται. Καὶ ποῦ πεφόνευται; Ἐν μέσῳ Ἱε-ρουσαλήμ. Διὰ τι; Ὅτι τοὺς χωλοὺς αὐτῶν ἐθεράπευσε καὶ τοὺς λεπροὺς αὐτῶν ἐκαθάρισε καὶ τοὺς τυφλοὺς αὐτῶν ἐφωταγώγησε καὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἀνέστησεν. Διὰ τοῦτο ἔπαθεν. Ποῦ γέγραπται ἐν νόμῳ καὶ ἐν προφήταις· «Ἀνταπέδωκάν μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου, λογισάμενοι ἐπ' ἐμὲ κακὰ, εἰπόντες· Δήσωμεν τὸν δίκαιον ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστίν.» Τί ἐποίησας, ὦ Ἰσραὴλ, τὸ καινὸν ἀδίκημα; Ἥτιμηςας τὸν τιμήσαντά σε. Ἠδόξησας τὸν δοξάσαντά σε. Ἀπηνήσω τὸν ὁμολογήσαντά σε. Ἀπεκήρυξας τὸν κηρύξαντά σε. Ἀπέκτεινας τὸν ζωοποιήσαντά σε. Τί ἐποίησας, ὦ

Ἰσραήλ; Ἡ οὐ γέγραπται σοι· «Οὐκ ἐκχεεῖς αἷμα ἀθῶον, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς κακῶς»; Ἐγὼ μὲν, φησὶν Ἰσραήλ, ἀπέκτεινα τὸν κύριον. Διὰ τί; Ὅτι ἔδει αὐτὸν παθεῖν. Πεπλάνησαι, ὦ Ἰσραήλ, τοιαῦτα σοφίζόμενος ἐπὶ τῇ τοῦ κυρίου σφαγῇ. Ἐδει αὐτὸν παθεῖν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ σοῦ. Ἐδει αὐτὸν ἀτιμασθῆναι, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ σοῦ. Ἐδει αὐτὸν κριθῆναι, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ σοῦ. Ἐδει αὐτὸν κρεμασθῆναι, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς δεξιᾶς σου. Ταύτην, ὦ Ἰσραήλ, πρὸς τὸν θεὸν ὤφειλες βοῆσαι τὴν φωνήν· «ὦ δέσποτα, εἰ καὶ ἔδει σου τὸν υἱὸν παθεῖν καὶ τοῦτό σοῦ ἐστὶν τὸ θέλημα, πασχέτω δὴ, ἀλλὰ ὑπ' ἐμοῦ μὴ. Πασχέτω ὑπὸ ἀλλοφύλων. Κρινέσθω ὑπὸ ἀκροβύστων. Προσηλούσθω ὑπὸ τυραννικῆς δεξιᾶς, ὑπὸ δὲ ἐμοῦ μὴ.» Σὺ δὲ ταύτην, ὦ Ἰσραήλ, πρὸς τὸν θεὸν οὐκ ἐβόησας τὴν φωνήν, οὐδὲ ἀφωσίωσαι τῷ δεσπότῃ, οὐδὲ ἐδυσωπήθης τὰ ἔργα αὐτοῦ. Οὐκ ἐδυσώπησέν σε χεὶρ ξηρὰ ἀποκαθεσταμένη τῷ σώματι, οὐδὲ ὀφθαλμοὶ πηρῶν διὰ χειρὸς αὐτοῦ ἀνοιγόμενοι, οὐδὲ παραλελυμένα σώματα διὰ φωνῆς αὐτοῦ ἀναπηγνύμενα, οὐδὲ τὸ καινότερόν σε ἐδυσώπησεν σημεῖον, νεκρὸς ἐκ μνημείου ἐγειρόμενος ἡδὴ τεσσάρων ἡμερῶν. Σὺ μὲν οὖν ταῦτα παραπεμπάμενος ἐσπέρας ἐπὶ τὴν τοῦ κυρίου σφαγὴν ἠτοιμάσας αὐτῷ ἦλους ὄξεις καὶ μάρτυρας ψευδεῖς καὶ βρόχους καὶ μάστιγας καὶ ὄξος καὶ χόλην καὶ μάχαιραν καὶ θλίψιν ὡς ἐπὶ φόνιον ληστήν. Ἐπενεγκὼν γὰρ αὐτῷ καὶ μάστιγας τῷ σώματι καὶ ἄκανθαν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ καὶ τὰς καλὰς αὐτοῦ χεῖρας ἔδησας, αἶ σε ἔπλασαν ἀπὸ γῆς, καὶ τὸ καλὸν αὐτοῦ ἐκεῖνο στόμα τὸ ψωμίσαν σε ζώην, ἐψώμισας χολήν, καὶ ἀπέκτεινάς σου τὸν κύριον ἐν τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ.

Καὶ σὺ μὲν ἦσθα εὐφραινόμενος, ἐκεῖνος δὲ λιμώττων. Σὺ ἔπινες οἶνον καὶ ἄρτον ἤσθιες, ἐκεῖνος δὲ ὄξος καὶ χολήν. Σὺ ἦσθα φαιδρὸς τῷ προσώπῳ, ἐκεῖνος δὲ ἐσκυθρόπαζεν. Σὺ ἦσθα ἀγαλλιώμενος, ἐκεῖνος δὲ ἐθλίβετο. Σὺ ἔψαλλες, ἐκεῖνος δὲ ἐκρίνετο. Σὺ ἐκέλευες, ἐκεῖνος δὲ προσηλοῦτο. Σὺ ἐχόρευες, ἐκεῖνος δὲ ἐθάπτετο. Σὺ μὲν ἐπὶ στρωμνῆς μαλακῆς ἦσθα κατακείμενος, ἐκεῖνος δὲ ἐν τάφῳ καὶ σορῷ. ὦ Ἰσραήλ παράνομε, τί δὴ τοῦτο ἀπηργάσω τὸ καινὸν ἀδίκημα, καινοῖς ἐμβαλὼν σου τὸν κύριον πάθεσιν, τὸν δεσπότην σου, τὸν πλάσαντά σε, τὸν ποιήσαντά σε, τὸν τιμήσαντά σε, τὸν Ἰσραήλ καλέσαντά σε; Σὺ δὲ Ἰσραήλ οὐχ εὐρέθης, οὐ γὰρ εἶδες τὸν θεόν, οὐκ ἐνόησας τὸν κύριον, οὐκ ἤδεις, ὦ Ἰσραήλ, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ πρωτότοκος τοῦ θεοῦ, ὁ πρὸ ἐωσφόρου γεννηθείς, ὁ τὸ φῶς ἐπαναστήσας, ὁ τὴν ἡμέραν λαμπρύνας, ὁ τὸ σκότος διακρίνας, ὁ τὴν πρώτην βαλβίδα πῆξας, ὁ κρεμάσας τὴν γῆν, ὁ σβέσας ἄβυσσον, ὁ ἐκτείνας τὸ στερέωμα, ὁ κοσμήσας τὸν κόσμον, ὁ τοὺς ἐν οὐρανῷ ἀρμόσας ἀστέρας, ὁ τοὺς φωστῆρας λαμπρύνας, ὁ τοὺς ἐν οὐρανῷ ποιήσας ἀγγέλους, ὁ τοὺς ἐκεῖ πῆξας θρόνους, ὁ τὸν ἐπὶ γῆς ἀναπλασάμενος ἄνθρωπον. Οὗτος ἦν ὁ ἐκλεξάμενός σε καὶ καθοδηγήσας σε ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τὸν Νῶε, ἀπὸ τοῦ Νῶε ἐπὶ τὸν Ἀβραάμ, ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸν Ἰσακ καὶ τὸν Ἰακώβ καὶ τοὺς ἰβ' πατριάρχας. Οὗτος ἦν ὁ καθοδηγήσας σε εἰς Αἴγυπτον καὶ διαφυλάξας σε κἀκεῖ διαθρεψάμενος. Οὗτος ἦν ὁ φωταγωγήσας σε ἐν στύλῳ, καὶ σκεπάσας σε ἐν νεφέλῃ, ὁ τεμῶν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ διαγαγὼν σε καὶ τὸν ἐχθρόν σου ἀποσκεδάσας. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐξ οὐρανοῦ σοι μαννοδοτήσας, ὁ ἐκ πέτρας σε ποτίσας, ὁ ἐν Χωρήβ σοι νομοθετήσας, ὁ ἐν γῆ σοι κληροδοτήσας, ὁ ἐξαποστείλας σοι τοὺς προφήτας, ὁ ἐξεγείρας σου τοὺς βασιλεῖς. Οὗτός ἐστιν ὁ πρὸς σε ἀφικόμενος, ὁ τοὺς πάσχοντάς σου θεραπεύσας καὶ τοὺς νεκρούς σου ἀναστήσας. Οὗτός ἐστιν εἰς ὃν ἠσέβησας. Οὗτός ἐστιν εἰς ὃν ἠδίκησας. Οὗτός ἐστιν ὃν ἀπέκτεινας. Οὗτός ἐστιν ὃν ἀπηργυρίσω ἀπαιτήσας παρ' αὐτοῦ τὰ δίδραχμα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἀχάριστε Ἰσραήλ, δεῦρο, καὶ κρίθητι πρὸς με περὶ τῆς ἀχαριστίας σου. Πόσου ἀνετιμήσω τὸ ὑπ' αὐτοῦ καθοδηγηθῆναι; Πόσου ἀνετιμήσω τὴν τῶν πατέρων σου ἀνεύρεσιν; Πόσου ἀνετιμήσω τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον καὶ τὴν ἐκεῖ διατροφήν διὰ τοῦ καλοῦ Ἰωσήφ; Πόσου ἀνετιμήσω τὰς δέκα πληγὰς; Πόσου ἀνετιμήσω τὸν νυκτερινὸν στύλον καὶ

τὴν ἡμερινὴν νεφέλην καὶ τὴν δι' Ἐρυθρᾶς διάβασιν; Πόσου ἀνετιμήσω τὴν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοσίαν καὶ τὴν ἐκ πέτρας ὑδροπαροχίαν καὶ ἐν Χωρήβ νομοθεσίαν καὶ τὴν ἐκ γῆς κληρονομίαν καὶ τὰς ἐκεῖ δωρεάς; Πόσου ἀνετιμήσω τοὺς πάσχοντας οὓς αὐτὸς παρῶν ἐθεράπευσεν; Τίμησαί μοι τὴν ξηρὰν χεῖρα ἣν ἀποκατέστησεν τῷ σώματι. Τίμησαί μοι τοὺς ἐκ γενετῆς τυφλοὺς οὓς διὰ φωνῆς ἐφωταγώγησεν. Τίμησαί μοι τοὺς κειμένους νεκροὺς οὓς ἐκ μνημείου ἀνέστησεν γ' δὴ δ' ἡμέρων. Ἄτιμητοι αἱ παρ' αὐτοῦ σοι δωρεαί. Σὺ δὲ ἀτίμως ἀνταπέδωκας εἰς αὐτὸν τὰς ἀχαριστίας ἀνταποδοὺς αὐτῷ κακὰ ἀντὶ καλῶν καὶ θλίψιν ἀντὶ χαρᾶς καὶ θάνατον ἀντὶ ζωῆς, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀποθανεῖν σε ἔδει.

Εἶτα ἐὰν μὲν ἔθνος ἀρπαγῆ βασιλεὺς ὑπὸ ἐχθρῶν, δι' αὐτὸν πόλεμος συνίσταται, δι' αὐτὸν τεῖχος ρήγνυται, δι' αὐτὸν πόλις ἀναρπάζεται, δι' αὐτὸν λύτρα πέμπεται, δι' αὐτὸν πρέσβεις ἀποστέλλονται ἵνα λημφθῆ ἢ ἵνα εἰς ζωὴν ἀναπεμφθῆ ἢ ἵνα νεκρὸς ταφῆ. Σὺ δὲ ἐναντίον κατὰ τοῦ κυρίου σου ἤνεγκας ψῆφον. Ὅν γὰρ τὰ ἔθνη προσεκύνει καὶ ἀκρόβυστοι ἐθαύμαζον καὶ ἀλλόφυλοι ἐδόξαζον, ἐφ' ᾧ καὶ Πιλαῶτος ἐνίψατο τὰς χεῖρας, σὺ τοῦτον ἀπέκτεινας ἐν τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ. Τοιγαροῦν πικρά σοι ἢ τῶν ἀζύμων ἑορτή, καθὼς σοι γέγραπται· «Ἔδεσθε ἄζυμα μετὰ πικρίδων.» Πικροὶ σοι ἦλοι οὓς ὤξυνας, Πικρά σοι γλώσσα ἦν παρῶξυνας. Πικροὶ σοι ψευδομάρτυρες οὓς ἔστησας. Πικροὶ σοι βρόχοι οὓς ἠτοίμασας. Πικραὶ σοι μάστιγες ἅς ἐπλεξας. Πικρὸς σοι Ἰούδας ὃν ἐμισθοδότησας. Πικρὸς σοι Ἡρώδης ᾧ ἐξηκολούθησας. Πικρὸς σοι Καϊάφας ᾧ ἐπέισθης. Πικρά σοι χολὴ ἦν ἐσκεύασας. Πικρόν σοι ὄξος ὃ ἐγεώργησας. Πικρά σοι ἄκανθα ἦν ἤμησας. Πικραὶ σοι χεῖρες ἅς ἤμαξας. Ἀπέκτεινάς σου τὸν κύριον ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ. Ἀκούσατε πάσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἔθνων καὶ ἴδετε· Καινὸς φόνος γέγονεν ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ, ἐν πόλει νομικῇ, ἐν πόλει Ἑβραϊκῇ, ἐν πόλει προφητικῇ, ἐν πόλει δικαία νομιζομένη. Καὶ τίς πεφόνευται; Τίς δὲ ὁ φονεὺς; Εἰπεῖν αἰδοῦμαι καὶ λέγειν ἀναγκάζομαι. Εἰ μὲν γὰρ νύκτωρ γέγονει ὁ φόμος ἢ ἐπ' ἐρημίας ἦν ἐσφαγμένος, σιγᾶν εὐχρηστον ἦν· νῦν δὲ ἐπὶ μέσης πλατείας καὶ πόλεως, ἐν μέσῳ πόλεως πάντων ὁρώντων γέγονεν δικαίου ἄδικος φόμος. Καὶ οὕτως ὑψοῦται ἐπὶ ξύλου καὶ τίτλος πρόσκειται τὸν πεφονευμένον σημαίνων. Τίς οὗτος; Τὸ εἰπεῖν βαρὺ καὶ τὸ μὴ εἰπεῖν φοβερώτερον. Πλὴν ἀκούσατε τρέμοντες δι' ὃν ἐτρόμησεν ἡ γῆ· Ὁ κρεμάσας τὴν γῆν κρέματα. Ὁ πήξας τοὺς οὐρανοὺς πέπεκται. Ὁ στηρίζας τὰ πάντα ἐπὶ ξύλου ἐστήρικται. Ὁ δεσπότης παρύβρισται. Ὁ θεὸς πεφόνευται. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἀνήρεται ὑπὸ δεξιᾶς Ἰσραηλίτιδος. Ὡ φόνου καινοῦ, ὦ ἀδικίας καινῆς.

Ὁ δεσπότης παρεσχημάτισται γυμνῷ τῷ σώματι καὶ οὐδὲ περιβολῆς ἠξιώται ἵνα μὴ θεαθῆ. Διὰ τοῦτο οἱ φωστῆρες ἀπεστράφησαν καὶ ἡ ἡμέρα συνεσκοτάσεν, ὅπως κρύψη τὸν ἐπὶ ξύλου γεγυμνωμένον, οὐ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα σκοτίζων, ἀλλὰ τοὺς τούτων ἀνθρώπων ὀφθαλμούς. Καὶ γὰρ τοῦ λαοῦ μὴ τρέμοντος ἔτρεμεν ἡ γῆ. Τοῦ λαοῦ μὴ φοβηθέντος ἐφοβήθησαν οἱ οὐρανοί. Τοῦ λαοῦ μὴ περιεσχισμένου περιεσχίσατο ὁ ἄγγελος. Τοῦ λαοῦ μὴ κωκύσαντος «ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ κύριος, καὶ ὑψιστος ἔδωκεν φωνήν». Διὰ τοῦτο, ὦ Ἰσραὴλ, ἐπὶ τοῦ κυρίου οὐκ ἐτρόμησας, ἐπὶ τοῦ κυρίου οὐκ ἐφοβήθης, ἐπὶ τοῦ κυρίου οὐκ ἐκώκυσας, ἐπὶ τῶν πρωτοτόκων σου ἀνεκώκυσας, ἐπὶ τοῦ κρεμαμένου κυρίου οὐ περιεσχίσω ἐπὶ τῶν πεφονευμένων σου περιεσχίσω· Ἐγκατέλιπες τὸν κύριον, οὐχ εὐρέθης ὑπ' αὐτοῦ. Ἠδάφισας τὸν κύριον, ἠδαφίσθης χαμαί. Καὶ σὺ μὲν κείσαι νεκρὸς, ἐκεῖνος δὲ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνέβη εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν. Κύριος, ἐνδυσάμενος τὸν ἄνθρωπον, καὶ παθῶν διὰ τὸν πάσχοντα, καὶ δεθεὶς διὰ τὸν κρατούμενον, καὶ κριθεὶς διὰ τὸν κατάδικον, καὶ ταφεὶς διὰ τὸν τεθαμμένον, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ταύτην ἐβόησεν τὴν φωνήν «"3Τίς ὁ κρινόμενος πρὸς με; Ἀντιστήτω μοι."3

Ἐγὼ τὸν κατάδικον ἀπέλυσα. Ἐγὼ τὸν νεκρὸν ἐζωοποίησα. Ἐγὼ τὸν τεθαμμένον ἀνίστημι. Τίς ὁ ἀντιλέγων μοι; Ἐγώ, φησίν, ὁ Χριστός, ἐγὼ ὁ καταλύσας τὸν θάνατον καὶ θριαμβεύσας τὸν ἐχθρὸν καὶ καταπατήσας τὸν ἄδην καὶ δήσας τὸν ἰσχυρὸν καὶ ἀφαρπάσας τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν, ἐγώ, φησίν, ὁ Χριστός.» «Τοίνυν δεῦτε πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ ἐν ἁμαρτίαις πεφυραμέναι, καὶ λάβετε ἄφεσιν ἁμαρτημάτων. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὑμῶν ἡ ἄφεσις, ἐγὼ τὸ πάσχα τῆς σωτηρίας, ἐγὼ ὁ ἄμνος ὁ ὑπὲρ ὑμῶν σφαγείς, ἐγὼ τὸ λύτρον ὑμῶν, ἐγὼ ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἐγὼ ἡ ἀνάστασις ὑμῶν, ἐγὼ τὸ φῶς ὑμῶν, ἐγὼ ἡ σωτηρία ὑμῶν, ἐγὼ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Ἐγὼ ὑμᾶς ἀνάγω εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ ὑμῖν δεῖξω τὸν ἀπ' αἰώνων πατέρα. Ἐγὼ ὑμᾶς ἀναστήσω διὰ τῆς ἐμῆς δεξιᾶς.» Οὗτός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πλάσας ἐν ἀρχῇ τὸν ἄνθρωπον, ὁ διὰ νόμου καὶ προφητῶν κηρυσσόμενος, ὁ ἐν παρθένῳ σαρκωθεὶς, ὁ ἐπὶ ξύλῳ κρεμασθεὶς, ὁ εἰς γῆν ταφείς, ὁ ἐκ νεκρῶν ἀνασταθείς, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν, ὁ καθηήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάντα κρῖναι καὶ σώζειν δι' οὗ ἐποίησεν ὁ πατὴρ τὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι αἰώνων. Οὗτός ἐστιν «τὸ ὠ καὶ τὸ ὦ». Οὗτός ἐστιν «ἀρχὴ καὶ τέλος», ἀρχὴ ἀνεκδιήγητος καὶ τέλος ἀκατάλημπτον. «Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.» Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς. Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς, οὗτος ὁ στρατηγός, οὗτος ὁ κύριος, οὗτος ὁ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν, οὗτος ὁ καθηήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς. Φορεῖ τὸν πατέρα καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς φορεῖται, «ὦ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν». Μελίτωνος Περὶ Πάσχα Εἰρήνη τῷ γράψαντι καὶ τῷ ἀναγινώσκοντι καὶ τοῖς ἀ-γαπῶσι τὸν κύριον ἐν ἀφελότητι καρδίας. Ἰ΄Υμνήσατε τὸν πατέρα οἱ ἅγιοι, ἄσατε τῇ μητρὶ παρθένοι. Ἰ΄Υμνοῦμεν, ὑπερυψοῦμεν, ἅγιοι. Ἰ΄Υψώθητε, νύμφαι καὶ νυμφίοι, ὅτι ἠύρατε τὸν νυμφίον ὑμῶν Χριστόν. Εἰς οἶνον πίετε, νύμφαι καὶ νυμφίοι, ...